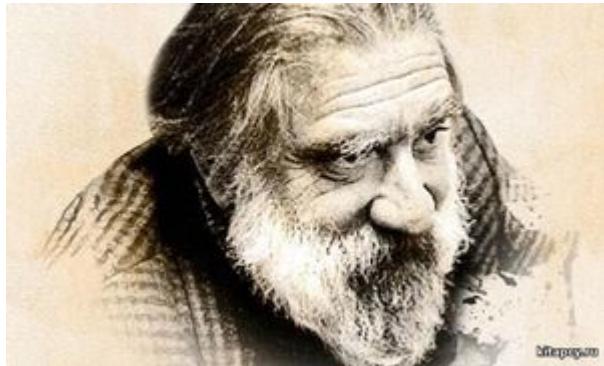

Jan Yüjel

Category: Goşgular, Hekaýalar, Kitapcy, Sözler, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 21 января, 2025

Jan Yüjel JAN YÜJEL

Jan Yüjel, modernist türk şahyry. Gödeksi, emma çynlakay dili we bariton sesli goşgy okaýsy bilen türk poeziýasynda täze bir ugur döredipdir. Birpartiýalylyk döwründe Bilim ministri olan Hasan Aly Yüjeliň maşgalasynda 21.08.1926-njy ýlda Stambulda dogulýar. 1943-nji ýlda ýakyn dosty we Ankaranyň Atatürk adyndaky liseýinde bile okan ýoldaşy Gazy Yaşargil bilen bile daşary ýurda okuwa gitmäge hukuk gazananam bolsa, şol wagt ministr wezipesindäki kakasy Hasan Aly Yüjel: «ministr bolansoň öz ogluna ýardam etdi diýerler» diýip, oglunyň daşary ýurda okuwa gitmegine garşy bolýar. Gazy Yaşargil oña, munuň nädogrudygyny düşündirip, özünüň, ogly Janyňam öz güýçleri bilen okuwa girendiklerini we okamak üçin özleriniň harajat toplandyklaryny aýdýar. Jan Yüjel Ankara we Kembrij uniwersitetlerinde latyn we grek dillerini öwrenýär. Dürli ilçihanalarda terjimeçilik edýär. Londonda «BBC» halkara telekanalynyň türkçe bölümünde alyp baryjylyk (spiker) edýär. Harby gullugy Koreýada geçirýär. 1958-nji ýlda Türkiýä dolanandan soňra, bırsalyň Bodrumda we Marmarisde turist ýolbeledi bolup işleýär. Soňra özbaşdak terjimeçi we şahyr hökmünde Stambulda ýasaýar. 1956-njy ýlda Güler Yüjel bilen nikalaşýar we Gözel, Su atly iki gyzy, Hasan atly bir ogly bolýar. Soňra Köne Daça (Eski Datça) ýerleşýär we hepdelik «Leman», aýlyk «Öküz» jurnallarynda makalalary we goşgulary çykyp başlaýar. Prezident Süleyman Demirele kemsidiji sözleri aýdandygy üçin jogapkärçilige çekilýär. Yüjel şol wagtky

saýlawlarda Erkinlik we Daýanyşma partiýasyныň (ÖDP) hataryndan Izmiriň halk deputatlygyna dalaşgär bolýar. 12.08.1999-njy ýylда aradan çykan şahyr öz halaýan günebakar gülleri bilen Datçada jaýlanýar. Döredijiliği: Jan Yüjel 1945-65-nji ýyllarda «Yenilikler», «Saýlanan hekaýalar», «Beraber», «Dost», «Ant», «Imeje», «Papirus» jurnallarynda işleýär. Has soňra «Yeni dergi», «Birikim» «Sanat emegi», «Yazko Edebiyat» «Yeni düşün» jurnallarynda çykan goşgulary, makalalary, terjimeleri bilen tanalan Yüjel 1965-nji ýıldan soňra syýasy temalarda-da eserler bermäge başlaýar. 12.03.1971-nji ýylда Maodan we Çe Gewaradan terjimeler edendigi üçin 15 ýyl azatlykdan mahrum edilýär. 1974-nji ýylда amnistiyä esasynda tussaglykan boşadylýar. Tussaglykdan soňra türmedekä ýazan «Bir syýasatçynyň şygylary» atly kitabyny neşir etdirdi. 13.09.1981-nji ýıldaky döwlet agdarylyşygyndan soňra haýaszlygy wagyz edýär diýiliп, «Reñbereň» kitaby neşir edilenden soňra halka ýaýradylman toplanylýar. 1962-nji ýylда Angliýadaka 1709-njy ýıldan galan latin elipbiýinde daşbasma usulynda çap edilen türkçe dil bilimi kitabyny tapmagy gyzgyn seslenme döredýär. Goşgularynda argo we jynsy duýgulary oýarýan söz düzümlerini ýygy-ýygydan ulanýandygy üçin köp tankyt edilen Yüjel ilkinji goşgular kitaby bolan «Ýazma» ýygyndysyny 1950-nji ýylда çykardýar. Jan Yüjel jemgyýetçilik duýguçyllygynyň agdyklyk edýän goşgylarynda ýiti dili we özboluşlylygy bilen ünsi özüne çekipdir. Şahyryň goşgularynda tebigat, adamlar, hadysalar, garaýışlar, şatlykly we gynançly pursatlar, duýgular çuññur işlenilýär. Goşgularynyň köpüsü ýakyn adamlary bilen baglanychklydyr. «Maşgalama» («Maaile») şahyryň kitaplarynyň birine goýan adydyr. Şahyr üçin maşgalasy hemme zatdan ýokardadır, ayaly, çagalary, agtyklary, eneatasy... Olar bilen aralaryndaky mähirli maşgala gatnaşyklaryny goşgularyna siñdiripdir. «Körpe gyzym Suwa», «Gözele», «Täze Hasana ýol pendi», «Durmuşda men hasam kakamy söýdüm» atly goşgulary bu goşgularyň diñe käbirleridir. Jan Yüjel Sekspirden, Bertold Brehtden terjimeler edýär Onuň terjimeleri orginalyna bagly bolman, erkin we hödürlenýän jemgyýetine laýyk görnuşde edilen terjime eserlerdir. Şekspiriň meşhur «to be or not to be» jümlesini «ýene bir mümkünçilik bar, olam ölmek diýersiň» («bir ihtimal daha var, o da ölmek mi dersin») görünüşinde türkçeleşdirip beripdir. 1959-njy ýylда ilkinji gezek neşir edilen «Her çemenden» («Her boýdan») atly

kitabynda dünýä edebiýatyndan eden terjime goşgularyny erkin ýagdaýda, emma örän ýokary derejede türkä terjime etmeginiň başarypdyr. 12.08.1999-njy ýylда ýogalan Yüjel Izmir munisipialetiniň başlygy Ahmet Piriştinanyň tagallasy bilen 17-nji awgustda Datça getirilýär we şol gün Göljük ýer titremesiniň bolan gününde jaýlanýar. Köpcülikleyín spirtli içgileri içmäge bahana bolýandygy üçin Datça häkimligi şahyryň belli ýylyny bellemäge rugsat bermändir. «Mekanyň Datça bolsun» atly kitap ýazandygy üçin Datça şäherinde jaýlanan Yüjeliň mazary Datçadan başga ýerde şahyryň adyna ýatlama agşamlarynyň guralýandygy üçin ýkyldy we mazar daşy döwülip aýryldy. Mazarynyň ýakynyndaky «Jan öyi» kompleksi bolsa onuň yzy bilen ýapyldy. Käbir kitaplary: «Söýgi diwary», «Ölüm we oglum», «Gök ýokundy», «Janpida», «Sesleriň sessizligi», «Iň uzak aralyk», «Biraz öwrenişdim», «Ýaprak dökümi» we başgalar...

• **Jan Yüjelden käbir jümleler:**

1. «Men ol gam çekmesin diýip üstüne titrärdim, ol bolsa meni mydama üşeýändir öyderdi...»
2. «Zenandan perişdelik tama edýän bolsaň, oňa jennetiňi bagışlamalysyň».
3. «Köp gülýän adama mylakatly çemelesiň, çünkü ol bir ýerlerde mydam ýekelikde aglaýandyr...»
4. «Gitdiňmi erkek ýaly git! Hatda aýralyk hem saňa hormat goýsun».
5. «Aslynda hiç kimiň hiç kimden artykmaç ýeri ýok, biri has gowy ýalan sözleýär, biri öz oýnuny has ussatlyk bilen ýerine yetiryär. Bar bolany...»
6. Ýurduň ikä bölünmegini isleyän. Bähbitparazlar, binamyslar, ýaranjaňlar bir tarapa, ar-namysly, zähmetsöýerler, watansöýijiler bolsa bir tarapa...»
7. «Durmuşda hemme zady bir adama baglama. Çünkü ony ýitireniňde hemme zady birden ýitirersiň».
8. «Kiçijikkäm ýerde çörek owuntygy görsek, ejem «al-da

ýokarda goý balam, guşlar iýer» diýerdi. Söýenlerimizi mydama
ýokarda goýduk, guşlar iýdimi näme?!.» Ýazyjy şahyrlaryň we
alymlaryň terjimehaly